

Безпека

Комп'ютерні програми та їх реєстрації: бути чи не бути?

12.37, 12 червня 2020

14851

0

Автор: Олександра
Кознова,...

Олена Стовба, юрист Практики телекомунікацій, медіа і технологій АО Juscutum, розповіла про комп'ютерну програму як об'єкт інтелектуальної власності

Говорячи про сучасні темпи та умови розвитку ІТ-індустрії в Україні, ми можемо спостерігати, як стрімко відбувається розвиток світу в силу застосування нових технологій, використання можливостей комп'ютерів та взаємодії між людиною та технікою. У 2020 році ІТ-Сектор - це 4% ВВП та приблизно 150 тис. працівників з високою

заробітною платою. За останніми даними, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) - третя за величиною галузь, на яку припадає 20% всього українського експорту послуг. В Україні понад 1600 компаній, які займаються ІТ-послугами, а на українському ринку сьогодні працює понад 4 тисячі технологічних компаній. Понад 100 компаній зі списку Fortune (рейтинг великих світових компаній) є [клієнтами](#) українських ІТ-фірм.

Головне сьогодні

[Чому важливо перевіряти репутацію та доброчесність контрагента?](#)

[Чек-лист для бізнесу: перевірка контрагентів](#)

[Комплаєнс-контроль, як інструмент зменшення корупційних ризиків на підприємстві](#)

[Як отримати грант на розвиток бізнесу: порядок і нюанси](#)

Актуально

[Що потрібно знати про ЗЕД-послуги: умови, податки, звітність](#)

[Мінімальна зарплата та прожитковий мінімум 2024: як зміняться податки та штрафи для підприємців](#)

[Як відкрити свій бізнес в Україні: чек-лист для підприємця](#)

[Рейдерство під час війни: механізми захисту бізнесу](#)

LIGA360

[Як вистояти бізнесу у воєнний час?](#)

Ключові фактори впливу на компанію контролює LIGA360

Суперпропозиція Legal Friday

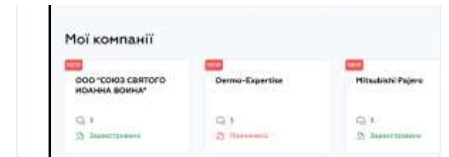
Забронуйте знижку року на рішення від LIGA ZAKON

ДІЗНАТИСЯ УМОВИ

Життя - держави, яка повинна розвивати та допомагати рости тому сектору, який позитивно впливає на економіку. Тому виникає досить багато питань, які потребують негайного вирішення. Перше з них - це регулювання самого продукту, який лежить в основі цієї галузі, тобто, комп'ютерної програми. На сьогодні в Україні регулювання комп'ютерної програми прирівнюється до літературного твору. Такий підхід використовує більшість держав світі, проте справедливо буде також відмітити, що комп'ютерна програма - це набагато більше, ніж просто її текстове подання у вигляді вихідного або об'єктного коду. Тому логіка та обґрунтування захисту авторських прав на комп'ютерне програмне забезпечення видаються в певній мірі застарілими та такими, що не до кінця відображають повністю особливості та специфіку об'єкта, який захищається.

Загальний аналіз комп'ютерної програми, як об'єкта інтелектуальної власності та його захисту авторським правом

Розпочати хотілося б із визначення того, що таке комп'ютерна програма. Найбільш загальним визначенням комп'ютерної програми є таке: "набір інструкцій або програм, що дають вказівку комп'ютеру виконувати конкретні завдання". У цьому визначенні слід в першу чергу зосередити увагу на формулюванні "набір інструкцій". Проблема з інструкціями полягає в тому, що люди та комп'ютери не розуміють один одного безпосередньо. Саме тут на перший план виходять поняття вихідного коду, об'єктного коду та мов програмування. Програмісти створюють програмний код на мові, яка є зрозумілою та доступною для звичайних людей, особливо професіоналів в цій сфері. Це той код, який широко відомий як «вихідний код». На сьогодні існує безліч видів мов, на яких можна створювати програмне забезпечення.

Читайте нас в соцмережах.

Підпишіться, щоб бути в курсі усіх бізнес-новин.

Зверніть увагу! PatentBot дає можливість перевірити чи вільна торговельна марка та оформити її реєстрацію онлайн всього за 10-15 хвилин. [Дізнатися більше](#)

та такої захищеної.

1. Простота та доступність охорони: авторське право виникає з моменту створення об'єкту та не потребує ніяких додаткових дій, реєстрація не є обов'язковою. Виникнення такої охорони не потребує перевірок, які практично не встановлюють формальностей. Для захисту авторських прав на комп'ютерну програму потрібна лише наявність охороноздатності твору.

2. Авторське право поширюється на як на програму повністю, так і на її окремі частини, що може бути вигідно для використання в комерційних цілях і загалом.

3. Термін дії захисту авторським правом є досить значним і зазвичай навіть перевищує термін технічної експлуатації комп'ютерної програми.

4. Порушення авторського права за своєю суттю, як правило, є менш складними в контексті доведення. Чинне законодавство надає юридичним та фізичним особам дуже простий та прямий підхід до вирішення питань щодо порушення авторських прав.

Відслідковувати, що пишуть, говорять чи показують ЗМІ щодо вас або вашої компанії можна за допомогою сервісу медіамоніторингу [Semantrum](#)

Недоліками захисту комп'ютерної програми за допомогою авторського права є:

1. Охорона авторським правом поширюється виключно на текст коду, залишаючи незахищеним основне - функцій програмного коду. Це спричинює те, що існує досить багато програм-клонів, які мають один і той же функціонал і які відрізняються лише на рівні деталей.

2. Засоби та способи охорони та захисту комп'ютерних програм за допомогою авторського права є не достатніми та такими, що досить часто не підлягають реалізації, враховуючи специфіку комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності.

Говорячи конкретно про Україну та законодавчий підхід до захисту та охорони комп'ютерних програм, можна з впевненістю сказати, що в своїй системі розвитку захисту авторських прав ми дотримуємося концепції, яка ґрунтується

ЗУ року, а також норми цивільного кодексу України (далі - ЦКУ), а саме: п. 4 ст. 433 та п.5 ст. 15 ЗУ «Про авторське право та суміжні права» визначають те, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Отож, відповідно до українського законодавства, комп'ютерна програма - це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, який приводить його в дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах). Відповідно до правового режиму, який на сьогодні впливає з українського законодавства, комп'ютерні програми розцінюються як літературні твори. Така правова охорона є актуальною та поширюється на всі види комп'ютерних програм, а також на операційні системи і програмні комплекси, що можуть бути виражені будь-якою мовою програмування і в будь-якій формі, включаючи вихідний текст і об'єктний код. Також варто відмітити, що до об'єктів авторського права не відносяться ідеї і принципи, які можуть лежати в основі програм, ідеї та принципи організації інтерфейсу й алгоритму, мови програмування.

. Якщо говорити іншими словами, то, відповідно до таких положень українського законодавства, про які йде мова в цьому розділі, авторським правом захищається текст (код) програми, а не функції, які вона виконує, тобто, прослідковується та закономірність, що охороняється тільки форма вираження. З цього можна зробити висновок, що в процесі захисту комп'ютерної програми грає роль сам програмний код. Відповідно до українського законодавства, авторське право на комп'ютерну програму виникає внаслідок самого факту її створення і не потребує реєстрації, спеціального оформлення чи дотримання будь-яких інших формальностей. Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор комп'ютерної програми, тобто, фізична особа, яка своєю творчою працею створила програму і якій належать особисті немайнові та майнові права на цю програму. Особисті немайнові права авторів (право на ім'я, на заборону його використання, на псевдонім та на недоторканність твору) тісно пов'язані з особистістю автора, а тому є невідчужуваними. Майновим правом інтелектуальної власності на комп'ютерну програму є право на використання твору (що, згідно зі ст. 441 ЦК, включає права на опублікування (випуск у світ);

зведення в намір (оренду), імпорту його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо); виключне право дозволяти використання твору іншими особами та право перешкоджати неправомірному використанню твору, у тому числі забороняти таке використання. Зазначені права можуть бути передані повністю або частково іншій особі на умовах, визначених договором щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Щодо особливостей охорони комп'ютерних програм, вони визначені в ст. 24 Закону України «Про авторські та суміжні права». Саме ця стаття дає право користувачам комп'ютерної програми зробити й зберігати одну архівну або резервну копію правомірно придбаної програми, а також декомпілювати (перевести з об'єктного коду в вихідний текст) й модифікувати програму (внести зміни) винятково для досягнення взаємодії з іншими програмами.

До того ж, у випадку, якщо подальше використання програми стає неправомірним (цей факт стає відомим власнику програми), архівна або резервна копія має бути знищена.

Загальний аналіз захисту комп'ютерних програм, як об'єктів права промислової власності

Як відомо з практики реєстрації комп'ютерних програм як об'єктів права інтелектуальної власності, у значній кількості країн комп'ютерні програми не входять до списку об'єктів, які підлягають патентуванню. Вважається, що так трапилось виключно через вплив історичного чиннику, так як ще на початку зародження комп'ютерної програми в контексті права інтелектуальної власності, з усіх численних складових комп'ютерної програми до уваги брався виключно програмний код, і саме це спричинило традицію реєстрації комп'ютерної програми за допомогою авторського права. Проте головним аргументом «за» використання патентної охорони та захисту є те, що патенти охороняють саме суть програми, тобто, її наповнення та зміст, що гарантує більш повний захист.

Загальне ставлення та підхід до патентоспроможності винаходів або корисних моделей в області програмного забезпечення були сформовані у 1986 році в рішенні по справі VICOM у Великобританії. Це рішення було взято за основу розуміння того, чим є технічний ефект. Згідно цьому кейсу,

експертизи Європейського патентного відомства (далі - ЄПВ). Проте Технічна апеляційна палата, що входить до складу ЄПВ, роз'яснила відмінність між математичним методом «як таким», тобто, методом оперування числами, та математичним методом, який використовувався в технологічному процесі, тобто, методом, який знаходить втілення в послідовності електричних сигналів, що впливають на фізичний об'єкт, зокрема на комп'ютер, який [відпрацьовує](#) послідовність команд при роботі з комп'ютерною програмою. Було встановлено, що, якщо технічне рішення дозволяє вирішити технічну задачу за допомогою технічних ознак, то такий винахід може бути визнаним патентоздатним. Таким чином, якщо ознаки, повністю розкриті в описі, дійсно є технічними, а не розумовими або організаційними, і результат теж має технічний характер, то і запропоноване рішення, при дотриманні критеріїв патентоспроможності, може бути [визнано](#) винаходом.

Загалом на сьогодні існує два підходи до охорони комп'ютерних програм. Перший з них в своїй основі має інформаційну складову програми, яка виражається в тексті (вихідному коді) програми, записаному на електронному носії (іноді на паперовому носії). Другий засновується на технічній складовій програми, пов'язаній з функціонуванням комп'ютера. Проте існують як переваги, так і недоліки патентування комп'ютерних програм.

Переваги патентування комп'ютерних програм:

1. За допомогою патенту захищається сутність, що міститься в основі комп'ютерної програми, її внутрішнє наповнення. Це означає, що після отримання патентного захисту особа буде володіти виключним правом власності на саму ідею, сутність, алгоритм, що зупиняє несанкціоноване використання.
2. Патент дає виключне право власності на саму ідею (якщо вона відображена в істотних ознаках формули винаходу) і запобігає її несанкціонованому використанню.
3. Завдяки важкодоступності запатентованих технологій з'являються досконаліші технології, що створюються шляхом креативних ідей та глобальних роздумів, а не копіюванням вже існуючих ідей.

ри патентоздатності досить жорсткі і їм може відповідати не так багато з числа комп'ютерних програм.

2. Отримання патенту займає досить багато часу, бо з моменту подання патентної документації до моменту видачі самого патенту проходить приблизно два-три роки.

3. Швидкий процес «старіння» комп'ютерних програм: за 20 років захисту технологія може застаріти і стати неактуальною.

Незважаючи на досить тривалий час існування в Україні вже можна сказати традиційного способу захисту за допомогою авторського права, за останні кілька років все більше можна побачити заявок на отримання патенту для охорони алгоритму роботи комп'ютерної програми. В українському законодавстві існують три визначених умови патентоздатності:

- новизна;
- промислова придатність;
- винахідницький рівень.

Тому якщо автор комп'ютерної програми має намір тримати для неї патентний захист в Україні, то його комп'ютерна програма повинна пройти перевірку на відповідність умовам патентоздатності.

Отже, можна зробити висновок, що альтернативним способом захисту прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму є патентування. Як відомо, патент охороняє результати науково-технічної діяльності, які мають винахідницький рівень, відповідають вимогам патентоздатності, тобто, є новими та промислово придатними. За допомогою патенту окремі функції та алгоритми, які виконуються за участі програмно-апаратних засобів, можуть бути захищені. В українському законодавстві напрямку не вказується комп'ютерна програма як об'єкт права промислової власності, проте, виходячи з вимог до патентоздатності, можна зробити висновок, що комп'ютерна програма може бути зареєстрована як об'єкт промислової власності на території України.

можна прочитати в літературних та наукових джерелах. Оскільки обидві системи захищають різні аспекти того ж самого об'єкта, то можуть використовуватися одночасно. На мою думку, найбільш оптимальним та ефективним способом захисту комп'ютерної програми є саме поєднання двох способів охорони. Така думка спричинена специфікою об'єкта інтелектуальної власності, який був предметом нашого дослідження. Я дійшла до висновку, що комп'ютерні програми за своєю суттю відрізняються від усіх інших об'єктів авторського права. Через це варто говорити про доцільність комплексного підходу до захисту прав на комп'ютерні програми. Як я уже зазначала, Україна наслідує більшість європейських країн у контексті трактування комп'ютерних програм як літературних творів. Проте якщо мова йде про комп'ютерну програму, то положення авторського права можливо застосувати виключно для охорони від відтворення програми або від копіювання комп'ютерного коду.

Потрібно швидко зареєструвати торгову марку? Patentbot допоможе впоратися без паперової рутини. [Спробуйте зараз](#)

Отже, висновки, які мені вдалося зробити в ході дослідження цього питання:

1. Головним недоліком охорони авторським правом я вважаю те, що така охорона не поширюється на основну суть, ядро, основу комп'ютерної програми: ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі, логіку їх роботи, алгоритми і мови програмування. Тобто, авторським правом захищається текст (код) програми, проте не ті функції, які вона виконує.
2. В свою чергу патент на комп'ютерну програму дає змогу захистити її змістовий бік, патентна охорона поширюється на сутність, що є основною ідеєю програми, втіленою в алгоритмі. Крім того, патент дає виключне право власності на саму ідею (якщо вона відображена в істотних ознаках формули винаходу) і запобігає її несанкціонованому використанню.
3. Механізм захисту комп'ютерної програми за допомогою авторського права вже давно потребує перегляду та переоцінки. Враховуючи те, що ще кілька десятиліть років назад комп'ютерні програми продавались тільки на дисках, то на сьогоднішній день програмне забезпечення можна придбати онлайн або завантажити ліцензійні програми через онлайн-

викликам та потребам ринку.

4. У результаті вивчення досвіду інших країн та порівняння їх з українськими реаліями, можна запропонувати таку систему захисту комп'ютерної програми: реєструвати сам код програми як об'єкт авторського права. Це дає значну перевагу у випадках порушень; реєструвати найменування комп'ютерної програми (як додатковий спосіб захисту) як торговельну марку; реєструвати сам алгоритм роботи комп'ютерної програми за допомогою патенту на винахід як на спосіб або процес.

Олена Стовба, юрист Практики телекомунікацій, медіа і технологій [Juscutum](#)

Читайте також: [Покупки онлайн: про що повинні подбати продавці та пам'ятати покупці](#)

Криза - час опанувати навички ризик-менеджменту. Спробуйте новий інструмент з управління ризиками і можливостями від ЛІГА:ЗАКОН. Проводьте моніторинг правового й інформаційного поля, бізнес-розвідку про конкурентів і партнерів, обговорюйте і спільно з командою визначайте інтенсивність впливу на вашу компанію і вірогідність наслідків з [екосистемою LIGA360](#).

Підпишіться на розсилку

Щопонеділка отримуйте weekly-digest про ключові події бізнесу

Ваш E-mail

Залиште коментар

Увійдіть, щоб залишити коментар

[Увійти](#)

На цю ж тему

17.52
17 листопада 2023

[Президент доручив знайти рішення, щоб носії «кинджалів» не паралізували економіку країну на години](#)

13.32	Чому важливо перевіряти репутацію та доброчесність контрагента?
17 листопада 2023	
12.00	Словацькі автоперевізники провели попереджувальну акцію на кордоні з Україною
17 листопада 2023	

